సోయి తత్వవేత్త

బుర్ర రమేశ్‌బాబు, తత్వశాస్త్ర విశ్లేషకుడు, NCERT, భోపాల్

బాలగోపాల్ మానవహక్కుల దృక్పథాన్ని అతని వ్యక్తిత్వం నుండి వేరు చేయలేము. నిజానికి అతని దృక్పథం అతని వ్యక్తిత్వంతో పెనవేసుకుపోయింది. అతని దృక్పథం సమాలోచనల ఫలితం కాదు, అది కఠోర శ్రమాలోచనల సారం. అతని దృక్పథసారం నిండథిరుకున పెట్టే ప్రశ్నలెన్నో, వాటిని పరిష్కరించే మానవీయ దృష్టికోణాలెన్నో. చట్రంలో, చట్రంద్వారా, చట్రంకోసం పరిమితమయిన సిద్ధాంతఆచరణలపై ఎక్కుపెట్టిన ప్రశ్నలు. బహుశా అన్యాయాలు, అణచివేతలు, అమానవీయతలను నిలదీసే 'ప్రత్యేక' ప్రశ్నలు. ప్రతీ ప్రత్యేక అమానవీయత, అణచివేత, అసమానతకు వ్యతిరేకంగా ఎక్కుపెట్టిన సామాన్య మానవీయ దృష్టికోణాలు. అతని దృక్పథ సారం పంథాలనుండి రాలేదు, పథం నుండి ఎదిగింది. నిజానికి పంథాలచే నిర్దేశించబడ్డ ఆచరణల పరిమితులను ప్రశ్నించే క్రమం నుండి రూపుదిద్దుకుందే అతని దృక్పథ సారం. ఎదుగుతూ ఉండే మానవీయతే అతని మానవహక్కుల దృక్పథసారం.

బాలగోపాల్ మానవహక్కుల దృక్పథం – మూడు దశాబ్దాలుగా అలుపెరగకుండా చేసిన హక్కుల లోక సంచార క్రమంలో ప్రత్యక్షంగా అనుభవంలోకి వచ్చిన జీవనస్థితుల్ని (Life-situations), ఆ స్థితుల్లోని అణచివేత, అన్యాయాలకు వ్యతిరేకంగా మానవీయతను సూత్రీకరించే క్రమాల అల్లికలనుండి ఎదిగింది. ఎదుగుతుంది. ఎదుగుతూ ఉంటుంది.

బాలగోపాల్ 'తత్వము' సోయితత్వము. 'సోయి' నిద్రావస్థనుండి బయటపడిన, పడవలసిన స్థితిని, మతిని, నైతిక నిర్మితినీ తెలియచెబుతుంది. అదే పనిగా నిద్రావస్థలో ఉన్నపుడు, మత్తు స్థితిలో ఉన్నపుడు, నీతినీ, సమాజరీతినీ మరచి

నడుచుకున్నపుడు – ఆ స్థితిని సూచిస్తూ, దానిని నిరసిస్తూ, దానినుండి బయటపడవలసిన అవసరాన్ని సూచిస్తూ ఏ అవ్యక్తైనా ప్రయోగించే అర్థవంతమైన పదం 'సోయి'. ఇది నైతికతను కల్గిన జాగరూక స్థితిని చెబుతుంది. నైతికతతో పెనవేసుకున్న చైతన్య తత్వం 'సోయి'. అది జైవిక నిద్రావస్థ కావచ్చు, మైకపు స్థితిలో కళ్ళు మూసుకుపోయిన దురవస్థ కావచ్చు, భావజాలాలలో మునకస్థితిలోని 'మతి' స్థితి కావచ్చు. వీటిని నిరసించి వ్యక్తిని చైతన్యపరిచి 'సోయి'లోకి తేవడం సోయి తత్వము. సోయి తత్వము స్వీయ స్థితి, మతి, నీతిని ఎరుక చెబుతుంది. నైతికత వెలుగులో స్వీయ స్థితి, మతులను వ్యాఖ్యానిస్తుంది; తీర్మానిస్తుంది. లోక సంచారి ఐన బాలగోపాల్ మానవహక్కుల స్థిర–సంచారము సోయి తత్వంతో, స్వీయ ఎరుకతో ప్రారంభమయింది.

బాలగోపాల్ హక్కుల దృక్పథం స్వీయఎరుక కోసం 'సోయి'తో చేసిన శ్రమాలోచనల నుండి జనించింది. అప్పటికే స్థిరీకరింపబడి హక్కుల ఆలోచనలను, ఆచరణలను నిర్దేశిస్తున్న విప్లవ దృక్పథం, ఆమ్నెస్టీ దృక్పథాల అతి పరిమితుల మీద జీవన స్థితుల, (Life - Situations) ఆధారంగా నైతికత వెలుగులో పెట్టిన విమర్శనుండి జనించింది. ఈ సంకలనంలోని శ్రమాలోచనల్లో బాలగోపాల్ పలుమార్లు, పలు సందర్భాలలో పౌరహక్కుల సైద్ధాంతిక – ఆచరణల పరాధీనతను ప్రశ్నిస్తాడు. పరాధీనతనుండి బయటపడి స్వతంత్ర అస్థిత్వాన్ని ఏర్పరచుకోవడం కోసం ప్రజాస్వామ్య హక్కుల దృక్పథాన్ని ముందుకుపెడతాడు. ప్రతీదాన్ని సిద్ధాంతీకరించే హక్కుల సంఘాలకు తమను, తమ కార్యరంగాన్ని సిద్ధాంతీకరించే 'సోయి' లేదని, అలా 'సోయి' లేకపోవడం కాకతాళీయం కాదని భావించాడు. హక్కుల కార్యకర్తల్లో చాలా మందికి 'పునాది' వాద రాజకీయ సిద్ధాంతాల ఎడ ఉండిన ముందస్తు విశ్వాసం ఈ 'సోయి' లేమికి కారణమన్నాడు. ఎందుకంటే, హక్కుల ఉద్యమం, నిర్ధిష్ట స్థితిగతుల్లో, స్థిర రాజకీయ విశ్వాసాల వెలుగుల్లో, ఒక ప్రత్యేక ఆచరణను దశాబ్దాల కాలంగా దేశంలో, ముఖ్యంగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో తనదిగా కలిగి ఉండడం మూలాన హక్కులకు ఒక స్థిరమయిన అర్థం వచ్చి చేరింది. ఇలా వచ్చి చేరిన అర్థం హక్కుల ఉద్యమాన్ని, దాని విస్తృతిని, స్వభావాన్ని ఒక నిర్దిష్ట పరిమితిలో కుదించివేసి, హక్కుల ఉద్యమాన్ని ఒక స్వతంత్ర ఉద్యమంగా కాక, ఒక రాజకీయ ఉద్యమ పరిచారికగా మార్చివేసిందన్నది బాలగోపాల్ నిశ్చితాభిప్రాయం. దీనికి కారణమయిన, అవ్యక్తంగా ఉండి హక్కుల సంఘాల ఆచరణలను శాసిస్తున్న పునాదివాద రాజకీయ విశ్వాసాలనుండి జనించిన అభిప్రాయాలను పరీక్షకు పెట్టవలసిన అవసరం ఉందని ఈ శ్రమాలోచనల్లో బలంగా ప్రతిపాదిస్తాడు బాలగోపాల్. ఇందుకు హక్కుల సిద్ధాంతాన్నీ, ఆచరణనీ హక్కుల సిద్ధాంతం నుండి జీవన స్థితులను చూడక

జీవనస్థితుల ఆధారంగా, వాటి వెలుగులో పరీక్షకూ, విమర్శకూ పెట్టాడు. దీనితో సిద్ధాంతాలు చూడని ఆధిపత్య పోకడలు, – అణచివేత కోణాలు ఎన్నింటినో మన ముందుంచుతాడు. ఈ సోయిలో భాగంగా ఆదర్శాలలో సైతం అంతర్లీనంగా ఉండేటటువంటి ఆధిపత్యాలను పట్టుకుని ప్రశ్నిస్తాడు బాలగోపాల్. ప్రయోజన జనిత, పరిమిత హక్కుల భాషను నైతిక భాషలోకి మార్చవలసిన అవసరాన్ని ప్రతిపాదిస్తాడు. అందుకే Conscientisation హక్కుల ఉద్యమ లక్ష్యం కావాలంటాడు. ఈ దృక్పథ పరివర్తన క్రమంలో హక్కులకు సంబంధించిన సిద్ధాంతాలను గూర్చి, ఆచరణను గూర్చి, రాజ్యం రాజకీయాలను గూర్చి, వాటి తాత్వికతను గూర్చి మౌలికమయిన ప్రశ్నల్ని లేవనెత్తాడు. అన్నింటిని గూర్చి 'సోయి' తెచ్చాడు.

సమకాలీన సమాజంలో మనుషులు–వ్యక్తులుగా, సమూహాలుగా–హక్కుల భాషలో సంభాషిస్తున్నారు. ప్రజలు–ప్రభుత్వాలు, పాలకులు–పాలితులు, వ్యక్తులు–వ్యవస్థలు, జాతీయ సంస్థలు–బహుళజాతీయ కంపెనీలు, ప్రభుత్వరంగ సంస్థలు–ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (NGOs) అన్నీ హక్కుల భాషలోనే సంభాషిస్తున్నాయి. ఇందువల్లనే, ఐక్యరాజ్యసమితి సెక్రటరీ జనరల్ మానవహక్కులన్నవి మనుషులందరి సామాన్య భాషయిందన్నాడు. సామాన్య భాషగా ఎదిగిందా? లేదా? అన్నదానిని ప్రక్కన పెడితే, విభిన్న ప్రయోజనాలు కల్గినవారు, ఏకకాలంలో హక్కుల భాషలో సంభాషించడం పెరిగిపోతుంది. ఈ క్రమంలో ప్రజల పోరాటాలే కాకుండా దేశాల మధ్య యుద్ధాలు కూడా హక్కుల పేరుతో జరుగుతున్నాయి. అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా మాత్రమే కాక అణచివేతకై కూడా హక్కుల భాష ఉపయోగపడుతూ ఉండడం వలన అది మలినం అవడంతోపాటు విపరీతార్థంలో 'సార్వజనీనాలవుతున్నాయి'.

వ్యక్తి హక్కుతో మొదలయిన హక్కుల ప్రస్థానం సమూహాలకు, ప్రాంతాలకు, కులాలకు, మతాలకు, జాతులకు, చివరికి అంతర్జాతీయ సమాజాలకు హక్కులు అన్నంత వరకు విస్తరించింది. ఇంకా బాలల హక్కులు, వృద్ధుల హక్కులు, మహిళల హక్కులు, వికలాంగుల హక్కులు, స్వలింగ సంపర్కుల హక్కులు అనేకం వ్యవస్థితమౌతున్నాయి. మరింత ముందుకు పోయి మనుషుల హక్కులకు మాత్రమే పరిమితం కాక, పశుపక్ష్యాదుల హక్కులు, పర్యావరణ హక్కుల వరకు కూడా విస్తరిస్తున్నాయి. భిన్న వ్యక్తులు, సామాజిక శక్తులు, కొన్నిసార్లు పరస్పర వ్యతిరేక ప్రయోజనాలు కల్గిన వ్యక్తులు, సామాజిక శక్తులు తమ, తమ ప్రయోజనాల కోసం హక్కుల భాషను ఆశ్రయిస్తున్నారు.

మనుషులు ఎదుగుతారు. సమాజాలు ఎదుగుతుంటాయి. మనుషుల్నీ, సమాజాల్నీ పాలించే నియమాలూ, విధానాలూ, విలువలూ ఎదుగుతుంటాయి.

'మానవీయత' చరిత్ర క్రమాలన్నింటిలో అణచివేత, పీడన అమానవీయతలపై తిరుగుబాట్ల, పోరాటాల రూపాలలో వ్యక్తీకరణ నొందింది. దీనికి అనేక ఉదాహరణలు చరిత్ర నిండా మనకు కన్పిస్తాయి. ఐతే అది హక్కుల భాష ద్వారా వ్యక్తీకరణ పొంది వ్యవస్థితమయింది ఆధునిక కాలపు ప్రారంభం నుండే. ఇలా వ్యవస్థితమయిన తొలినాళ్ళ హక్కులు 'సహజ హక్కుల' పేరుతో సిద్ధాంతీకరించబడినాయి. హక్కుల త్రయాలను – జీవించే హక్కు, స్వేచ్ఛ హక్కు, సంపద హక్కు – మూల హక్కులుగా తీర్మానించాయి.

ఈ ఉదారవాద హక్కుల సిద్ధాంతం 'వ్యక్తి' ఐన మనిషిని సృజించింది; 'ప్రయోజనాల' భాషని ప్రయోగించింది; వ్యక్తికి – వ్యవస్థకి (రాజ్యానికి) నకారాత్మక సంబంధాన్ని స్థిరీకరించింది. దీంతో వ్యక్తి స్వేచ్ఛలో రాజ్య జోక్యాన్ని నిరసిస్తూ హక్కుల ప్రస్థావనలు జరిగాయి. ఈ తొలినాళ్ళ ప్రస్థావనలు వ్యక్తి–కేంద్ర ప్రయోజనాలని మరియు రాజ్యకేంద్ర అణచివేతల్ని సిద్ధాంతీకరించాయి. ఐతే, కాలక్రమంలో హక్కుల గూర్చిన ఆలోచనల్లో కూడా మార్పులు చోటుచేసుకున్నాయి. రాజ్యం నుండి వ్యక్తి స్వేచ్ఛకై ప్రారంభమయి, సాగిన హక్కుల ప్రస్థావనలు, రాజ్యం ద్వారా 'సమిష్టు'ల వికాసం అన్న ఒడంబడికల, ఒప్పందాల ప్రకటనల వరకు కొనసాగింది. యింకా ముందుకు పోతుంది.

సమానత్వం మౌలిక ఆదర్శంగా ముందుకు వచ్చిన సామ్యవాద సిద్ధాంతం రాజ్యం పట్ల నకారాత్మకతను మరింత దృఢం చేస్తూ ఉదారవాద వ్యక్తి స్వేచ్ఛను ఒఠ్ఠి డొల్లగా తీర్మానించి తిరస్కరించింది. స్వేచ్ఛ ప్రాధాన్య రాజకీయ, పౌరహక్కుల కంటే ముందుగా సమానత, ప్రాధాన్య ఆర్థిక హక్కులను సాధించవలసిన అవసరాన్ని, ఆవశ్యకతను పేర్కొంది.

ఉదారవాద మరియు మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాలు హక్కుల ప్రాధాన్యతల్లో, వాటి క్రమ శ్రేణీకరణలో భిన్న అభిప్రాయాలు, ప్రతిపాదనలు చేసినప్పటికీ హక్కుల అణచివేతలో ఏక కేంద్రకాన్ని ప్రతిపాదించాయి. ఏక కేంద్ర అణచివేత సిద్ధాంతం మానవహక్కుల అణచివేతకి ఉన్న విభిన్న పార్శ్వాల్ని పరిగణనలోకి తీసుకోలేకపోయింది. ఈ ఏక కేంద్ర అణచివేత సిద్ధాంత మూలాలు Laissez Faire (ఆర్థిక) సిద్ధాంతపు ఆవిర్భావ సందర్భానికి చెందినవి. యూరప్‌లో వచ్చిన పునరుజ్జీవన, సంస్కరణ ఉద్యమాలు మతం నుండి రాజకీయాల స్వాతంత్ర్యాన్ని కోరితే, Laissez Fair తత్వము రాజ్యంనుండి ఆర్థిక స్వేచ్ఛను ప్రతిపాదించింది. మనిషిని ఆర్థిక జీవిగా (మాత్రమే) పరిగణించి ఆ స్వేచ్ఛకు అడ్డుపడుతున్న రాజ్యాన్ని అణచివేత కేంద్రంగా తీర్మానించింది. భిన్న అర్థంలో మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతం కూడా రాజ్యాన్ని అణచివేత

కేంద్రంగా తీర్మానించింది. మనిషికి ఉండే మిగతా పార్శ్వాల, వాటిని నియంత్రించే విభిన్న (అధికార) కేంద్రాల ఊసు హక్కుల సిద్ధాంతాల ఆరంభకాలంలో అంతగా కనిపించదు. హక్కులు వాటి క్రమానుగత శ్రేణీకరణలో అణచివేత కేంద్రం ప్రపంచవ్యాపిత హక్కుల సూత్రీకరణలను, ఆచరణలను, ఉద్యమాలను ప్రభావితం చేసింది. ఈ హక్కుల సూత్రీకరణలు హక్కులలో ద్వంద్వాలను, అణచివేతలో ఏక కేంద్రకాన్ని, ప్రయోజన నిబంధిత ఆచరణలను, తదనుగుణమయిన భాషను స్థిరీకరించాయి. ఈ సూత్రీకరణలతో ఆచరణాత్మక సంవాదాన్ని నెలకొల్పాడు బాలగోపాల్. ఆ సంవాదం నుండి ఎదిగింది బాలగోపాల్ మానవహక్కుల దృక్పథం.

తాత్వికీకరణ ద్వంద్వీకరణకు బాటలు వేసింది. ప్రపంచము దాని నడక తాత్విక సిద్ధాంతాల వలన ద్వంద్వాత్మకమయ్యింది. దీంతో ప్రపంచపు అర్థాలను, అర్థాలను నిర్మించే భాష ద్వంద్వాత్మకమయింది. ఈ ద్వంద్వాత్మకత (Duality) క్రమంగా జంట ప్రత్యర్థుల (Binary Opposites) రూపాలలోకి మార్చబడి శ్రేణీకరణ నొందింది. దీంతో, వీటిలో ఒకటి మౌలికమై ఆధిపత్య స్థానంలోకి పోతే, రెండవది గౌణమై అధీన స్థానంలో ఉంచబడింది. ఈ ద్వంద్వాత్మకత, జంట ప్రత్యర్థుల అవగాహన హక్కుల కార్యరంగాన్ని నిర్దేశిస్తూ వస్తుంది. హక్కుల ఉద్యమ సైద్ధాంతిక, కార్యక్షేత్రాల్లో ఈ ద్వంద్వాత్మకత స్వేచ్ఛ-సమానత్వం; పౌర స్వేచ్ఛలు – ప్రజాస్వామ్య హక్కులు, వ్యష్టి-సమిష్టి; ప్రత్యేకత్వం – సార్వత్రికం; పునాది – ఉపరితలం పరిణామాత్మక మార్పు – గుణాత్మక మార్పుగా నిర్మించబడింది, అర్థం చేసుకోబడింది. మానవహక్కులను సిద్ధాంతీకరించే క్రమంలో ఎదుర్కొన్న 'జంట ప్రత్యర్థు'లను జీవనస్థితులనుండి వచ్చిన పోరాటాల ద్వారా అధిగమించే కృషి బాలగోపాల్‌లో మనకు కనిపిస్తుంది. స్వేచ్ఛ హక్కు – సమానత్వ హక్కు అన్న ద్వంద్వాలను వాటి శ్రేణీకరణను తిరస్కరించిన బాలగోపాల్, సమానత్వ భావన హక్కుల సూత్రీకరణలో అంతర్లీనంగా ఉంటుందంటాడు. సూత్రప్రాయంగా హక్కులంటే సమానత్వమని ఒప్పుకోవడానికి హక్కుల ఉద్యమాలకు సంశయముండనవసరం లేదంటూనే, సమానత్వాన్ని ఆదర్శంగా మార్చి మనిషిని దానికి సాధనంగా చేసే ప్రయత్నాన్ని నిరసిస్తాడు. మనిషికి మనిషిగా విలువనిచ్చే గుణాన్ని కాపాడుకుంటూ సమానత్వాన్ని ప్రాతిపదిక చేసుకున్న హక్కుల దృక్పథాన్ని తాత్వికంగా బలోపేతం చేసుకోవలసిన అవసరముందంటాడు బాలగోపాల్.

బాలగోపాల్ హక్కుల ప్రస్థానం అధికారం, అణచివేత, హింసల (ఏకైక) కేంద్రమయిన రాజ్యాన్ని ఎదుర్కోవడం అన్న అవగాహనలో మొదలయింది. ఈ సిద్ధాంత అవగాహనలో హక్కుల పోరాటం అధికార (ఏకైక) కేంద్రమయిన రాజ్యము, దాని వైరి 'వర్గం' గా రూపొందించబడిన పీడిత ప్రజల మధ్య జరుగుతుంది. ఈ

హక్కుల అవగాహనలో రాజ్యం ఆవశ్యకంగా ప్రతినాయకుడు. మూర్తీభవించిన ప్రతినాయకుడు. అది అధికారం, అణచివేత, హింసల కేంద్రం. ఈ అవగాహన వెలుగులో దశాబ్దకాలం హక్కుల ప్రస్థానాన్ని కొనసాగించిన బాలగోపాల్ ఈ అవగాహన 'వెలుగు'లో ఉన్న చీకట్లను జీవితానుభవాల వెలుగులో గుర్తించి తదనుగుణంగా హక్కుల అవగాహనను విస్తృత పరుచుకుంటూ పునర్నిర్వచించుకోవలసిన అవసరాన్ని ప్రకటిస్తూ వచ్చాడు. దానిలో భాగంగా హక్కుల, హక్కుల పోరాటాల, వాటి స్వభావాలను గుర్చి సూత్రీకరించాడు. ఈ సూత్రీకరణలోని సందర్భాలు బహుళ అణచివేతలతో కూడిన సామాజిక వ్యవస్థలు ఐతే, సూత్రీకరణల సారం మనిషిని మనిషిగా భావించి, ప్రతి మనిషికీ ఒకే విలువ ఉండాలన్న సార్వత్రిక నైతిక విలువ. సూత్రీకరణ కార్యస్థలం ప్రత్యేక ఆకాంక్షకోసం, ప్రయోజనాల భాషలో జరుగుతున్న ప్రత్యేక ఉద్యమంలోని విలువకు సార్వత్రికతను తీసుకువచ్చే చైతన్య రంగం. ఈ సూత్రీకరణల సామాజిక సందర్భంగా భారతీయ సమాజము, బౌద్ధిక సందర్భంగా ప్రపంచ వ్యాప్తంగా శాస్త్ర, సామాజిక శాస్త్రాలలో వస్తున్న నవ్య పోకడలు, తెరమీదకు వస్తున్న విభిన్న సామాజిక ఉద్యమాలు మారుతున్న, ఆవిర్భవిస్తున్న అధికార కేంద్రాలు.

భారతీయ 'సంప్రదాయ' సమాజం 'ఆధునికానంతర' సమాజం. ఇది ఏకశిలా సదృశ్యమయిన సమాజం కాదు. ఇది బహుళ సమాజాల సమాజం. పాశ్చాత్య హక్కుల భావనకు కేంద్రమయిన 'వ్యక్తి' కానీ, వ్యక్తి స్వేచ్ఛకానీ భారతీయ సంప్రదాయ సమాజాల ఎరుకలో లేవు. ఎందుకంటే, వ్యక్తి ఐన మనిషి భారతీయ సమాజాలలో అస్తిత్వంలోనే లేరు. వారు కులం అనే సంకుచిత సమిష్టికి వ్యక్తీకరణలు, దానికి ప్రతినిధులు. వారి స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, స్వేచ్ఛ లేమి, సమానత్వ లేమి అసంకుచిత సమిష్టిలో అంతర్భాగంగానే ఉంటాయి. దీనితోపాటే పాశ్చాత్య సమాజం నుండి దిగుమతి ఐన అసమానత్వ రూపం 'వర్గం' కూడా ఆ రూపంలో భారతీయ సమాజాలలో కనిపించదు, కనిపించినా వ్యవస్థితం కాలేదు. ఈ హక్కుల భావనను, ప్రస్థానాన్ని నడిపించిన ఈ రెండూ – వ్యక్తి కేంద్ర హక్కుల భావన, వర్గకేంద్ర పోరాట భావన – భారత దేశంలో హక్కుల ప్రస్థానాన్ని, దాని స్వభావాన్ని నిరంతరం ప్రశ్నార్థకంలోకి నెట్టివేసాయి.

బౌద్ధికంగా 16వ శతాబ్దంనుండి శుద్ధ శాస్త్రాల – భౌతిక, ప్రకృతి – అధ్యయన పద్ధతులు సామాజిక అధ్యయన పద్ధతులపై తీవ్రమయిన ప్రభావాన్ని చూపాయి. దీంతో సార్వత్రిక నియమాల పేరుతో, వాటి వెలుగులో ప్రతీ సమాజాన్ని 'శాస్త్రీయంగా' అధ్యయనం చేయడం జరుగుతూ వస్తుంది. ఈ అధ్యయన పద్ధతులు సమాజాన్ని గుర్చి, చరిత్రను గుర్చి మహా కథనాల్ని, అఖండ సిద్ధాంతాల్ని

పాదుకొల్పాయి. ఈ సిద్ధాంతాల ప్రకారం, మానవ సమాజంలో ఒక కేంద్ర సామాజిక తత్వం (Social Category) ఉంటుంది. దాన్ని అల్లుకుని, ఆనుకుని, అణచివేతలు - విముక్తులు; మానవీయతలు - అమానవీయతలుంటాయి. కాబట్టి ఉద్యమాలు దీనిచుట్టు అల్లుకుని ఉండాలన్నది దీని సారాంశం.

ఐతే, 19వ శతాబ్దపు చివరి అర్థ భాగంనుండి జ్ఞానసిద్ధాంతంలో 'విపరీతమైన' మార్పులు శరవేగంగా చోటుచేసుకున్నాయి. శుద్ధ శాస్త్రం ప్రతిపాదించిన పదార్థం. దాని ప్రభావాలను గూర్చిన, కార్య-కారక సంబంధాలను గూర్చిన, వాస్తవికత యొక్క వస్తాశ్రయతను గూర్చిన ఎరుకలో ఎరుకపరచుకునే వారి భూమికను గూర్చిన అవగాహనలు మార్పుకు లోనయ్యి, అనిశ్చితి సూత్రం (Principle of indeterminacy) శాస్త్రాల అధ్యయనాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇదే కాలంలో సమాంతరంగా ఆధునికానంతర వాదాల పేర్లతో సామాజిక శాస్త్రాల అధ్యయనంలో 'విపరీతమయిన' కథనాలు ముందుకు వచ్చాయి. ఇవి ఒకే అస్తిత్వం స్థానంలో బహుళ అస్తిత్వాలు, ఒకే అధికార కేంద్రం స్థానంలో బహుళ అధికార కేంద్రాలు ఏకకాలమందే ఒకే సమాజంలో ఉంటాయని సూత్రీకరించాయి. దీనితో బహుళత్వం సామాజిక అధ్యయనాలను ఆక్రమించింది. బాలగోపాల్ హక్కుల దృక్పథం ఈ సామాజిక సందర్భంనుండి వస్తున్న విభిన్న ప్రత్యేక సామాజిక ఉద్యమాలతో, అవి లేవనెత్తుతున్న ఆకాంక్షలతో, సమకాలీన బౌద్ధిక సందర్భంనుండి వస్తున్న విభిన్నత సూత్రీకరణలతో విమర్శనాత్మక, నిర్మాణాత్మక వైఖరిని కలిగి ఉంది. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 1990 దశకం నుండి వచ్చిన కుల అణచివేత, కుల వివక్ష వ్యతిరేక ఉద్యమాలు, కుల హక్కుల ఉద్యమాలు, ఆదివాసీ హక్కుల పోరాటాలు, స్త్రీల ఉద్యమాలు, సారా వ్యతిరేక ఉద్యమాలు అణచివేతల గూర్చిన కొత్త ప్రశ్నలను, స్పృహలను మోసుకు వచ్చాయి. దీంతో హింసరూపాలు, పార్శ్వాలను గూర్చి, అణచివేత రూపాలు, కేంద్రాలను గూర్చి లోతయిన చర్చ ప్రారంభమయింది. ఈ ఉద్యమాలు లేవనెత్తిన సమస్యలు, ఆకాంక్షలు హక్కుల సంఘాల ఆలోచనల, ఆచరణల పరిమితులను ఎత్తి చూపాయని బాలగోపాల్ పేర్కొంటాడు. ఈ పరిమితుల్ని సైద్ధాంతిక, తాత్విక స్థాయిలో అధిగమించే కృషిలో భాగంగా రూపొందినవే, బాలగోపాల్ హక్కుల దృక్పథంలోని సూత్రీకరణలు, ఈ సూత్రీకరణలు ఆధునికతలోని మహాకథనాలు ప్రవచిస్తున్న అంతిమ పరిష్కారాలను సందర్భానికే పరిమితమయిన ఆధునికానంతర ప్రత్యేక పరిష్కారాలనూ అధిగమిస్తాయి.

మనుషులు చారిత్రక, సార్వత్రిక, నైతిక జీవులు. మిగతా ప్రాణుల్లాగా మనుషులు నిరంతరం వర్తమానంలో అచారిత్రకంగా జీవించరు, వారు చారిత్రక స్పృహతో

జీవిస్తారు. అలాగే మనుషులు యివ్వబడిన ప్రత్యేక సందర్భంలో, సందర్భానికే కట్టుబడి మాత్రమే జీవించరు. వారు యివ్వబడిన ప్రత్యేక సందర్భానికి వెలుపలికి పోయి సార్వత్రికత స్పృహలో మరియు స్పృహతో జీవిస్తారు. ఇంకా, మనుషులు మిగతా ప్రాణుల్లాగా amoral గా జీవించరు. వారు తమ జీవితాన్ని తాము నీతి అని భావించిన నియమాల వెలుగులో జీవిస్తారు. కాబట్టి కండ, బుద్ధి బలాలు మాత్రమేకాక, వారి నైతిక బలాలు మనుషుల్ని పరిపాలిస్తాయి. నిజానికి నాగరికతల వికాసమన్నది మానవీయ విలువల వికాసం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇట్టి నైతికత హక్కుల భాష కావాలి. నైతిక నిర్మాణాలకై కృషి హక్కుల కార్యక్షేత్రం కావాలి. ఎందుకంటే, ఆదర్శ సమాజమన్నది చరిత్ర గమనపు అనివార్యతగా కాక మనుషులు – వ్యక్తులుగా, సమూహాలుగా – చైతన్యయుతంగా చేసుకునే, తద్వారా చేరుకునే నైతిక తీర్మానంగా అర్థం చేసుకోవాలి. ఇలా రూపొందించుకున్న నైతిక తీర్మానాలకు – సామాజిక నిర్మాణాలకు మధ్య జరిగే నిరంతర సంభాషణ, సంవాదం, పోరాటంనుండి మానవీయ సమాజ ఆవిర్భావం జరగాలంటాడు బాలగోపాల్.

మానవహక్కులను చిరునామాగా కల్గిన స్థితినుండి మానవహక్కులకు చిరునామాగా మారిన శ్రమాలోచనల సారాన్ని ప్రకటించే సూత్రీకరణలను మూసలో ఆలోచించే (Structured thought) చాలామంది జీర్ణించుకోవడం కష్టమే. అలాగని కక్కాలనుకోవడం అజీర్తికి, అనారోగ్యానికి చిహ్నం. ఆరోగ్యకరమయిన సమాజాలకు బాలగోపాల్ చెప్పిన సోయి తప్పనిసరి.